

SYLVIA PLATH

AZ ÜVEGBÚRA

A regényt színpadra alkalmazta: **Mikó Csaba**
Fordította: **Tandori Dezső** • Rendező: **Widder Kristóf**

MÁNDY IVÁN: SYLVIA PLATH

Miért jelent nekem olyan sokat? Talán a legtöbbet Dosztojevszkij óta? Nehéz lenne megmagyarázni. Ráadásul teljesen felesleges, mint általában mindenféle magyarázat. Hát akkor? Az *üvegbúra* ott van a polcomon. Egy napra se tudnék megválni tőle. Igazán nincs sok könyvem. Bármikor bárkinek odaadok egy-egy kötetet. Akkor se rumlizok, ha nem kapom vissza. Ezt a könyvet senkinek se adom oda. Erőt kapok tőle? Biztatást? Nem hinném. Ez nem valamiféle tápszer. Mindennap olvasom? Vagy legalábbis beleolvasok? Hónapokig kézbe se veszem. De érzem a jelenlétét. Az állandó jelenlétét. Egyéb-ként, ha fölnézek a polcra, elfog a jeges rémület.

Sylvia Plath amerikai költőnő Bostonban született 1937 október 27-én. Apja Németországból vándorolt be a század elején, anyja osztrák emigránsok gyereke. Sylvia nyolc, öccse ötéves volt, amikor az apjuk elhunyt. Az anyja egyedül nevelte fel a két gyereket.

Sylvia ösztöndíjjal került be a Smith College-ba, ahol már publikált verseket, és szerkesztette az iskolai újságot. Másodév utáni nyáron vették fel el a new yorki *Mademoiselle* női magazin gyakornoki programjába. Hazatérve tudta meg, hogy nem vették fel a Harvardra egy nyári kurzusra. Depresszióba esett, sikertelen öngyilkossági kísérletet hajtott végre, ami miatt kórházba, majd szanatóriumba került. Erről az időszakról szól *Az üvegbúra*.

Visszatért az egyetemre, ahol summa cum laude végzett, és Cambridgeben folytatta tanulmányait. Itt találkozott Ted Hughes költővel. Összeházasodtak, és pár évvel később letelepedtek Angliában, ahol megszületett első gyermekük Frieda Rebecca, majd egy évre rá a második, Nicholas Farrar.

Két kisgyerekekkel Plath elhagyta férjét, amiért az viszonyt kezdett egy másik nővel. Újra depresszióba zuhant. 1963. február 11-én reggel magára nyitotta a gázt a konyhában, és meghalt.

SYLVIA PLATH: NAPLÓK

1956. február 26. Cambridge

Ekkorra már kilöttyintettem egy italt, részben a számba, részben a kezemre és a padlóra, a dzsessz kezdett a bőröm alá kúszni. Táncoltam Luke-kal, és tudtam, hogy rémes vagyok. Aztán megtörtént a legrosszabb; az a darabos, magas, sötét fiú a társaságból, aki még az én szememben is hatalmas volt, aki más nők fölé görnyedezett, és akinek a nevét kérdezgetni kezdtem abban a pillanatban, ahogy beléptem a szobába, de senki sem tudta megmondani, az a fiú hozzám lépett, keményen a szemem közé nézett, és ő volt Ted Hughes. Én megint ordítani kezdtem, a zajban a verseiből idéztem: „*legdrágább, sérthetetlen gyémánt*”, ő visszaüvöltött, mint egy óriás, hangja a kút fenekéről zengett föl, „Tetszik”, majd megkérdezte, akarok-e még konyakot, mire üvöltöttem, és a szomszéd szobába hátráltam, és durr az ajtó becsapódott, ő konyakot locsolt egy pohárba, én tovább locsoltam arra a helyre, ahol a szám volt, amikor még tudtam róla. Mintha erős szél fújna, úgy kiabáltunk, a rólam szóló kritikákat vitattuk, azt mondta, Dan tudta, hogy gyönyörű vagyok, valami béna szerzetről nem írta volna ezt, erre az én sipítozó tiltakozásom következett, melyben meghökkentő gyakorisággal fordult elő, hogy „le kell feküdni a szerkesztővel”. Mire ő azt mondta, mégis megjelentek az írásaim, nem? Én meg toporzékoltam, és azt sikítottam, igen, neki könnyű, várják a szomszéd szobában, Londonban dolgozik, heti tíz fontot keres, úgyhogy később már heti tizenkettőt is kereshet, topogtam, és ő is topogott a padlón, aztán teljes erőből szájon csókolt (Kihagyás.) Amikor a nyakamat csókolta, erősen és hosszan beleharaptam az arcába, csorgott róla a vér. (Kihagyás.)

Írtam egy teljes oldalnyi verset a kéj sötét erőiről, a címe: *Hajsza*. Ted Hughesnak ajánlottam.

Egy párduc üldöz szüntelen,
Rögtön megöl, ha utolér.
Fákat perzsel a sűrű vér,
Jár, mint a nap, fenségesen.
A nyomomban van, közeleg,
Lépked feketén és puhán,
Varjú károg a túskefán:
Vad, végzetes vadászat ez.
Szédít a forró, déli nap,
Szikla szaggat és túske tép.
Vérében miféle sötét,
Érzéki vágyak izzanak?

(Részlet)

Ted Hughes és Sylvia Plath, 1956.
Fotó: The New York Times

Szabó T. Anna fordítása

SZÜLETÉSNAPI LEVELEK

Sylvia Plath haláláért sokan tették felelőssé Ted Hughest, aki az eset után három évig nem írt verseket, hanem felesége hagyatékát kezelte. 1965-ben ő adta ki utolsó kötetét, az *Arielt*, a *Napló*kat pedig közel húsz évvel később, erősen cenzúrázva hozta nyilvánosságra. Az utolsó három év feljegyzéseit a gyerekek érdekeire hivatkozva megsemmisítette.

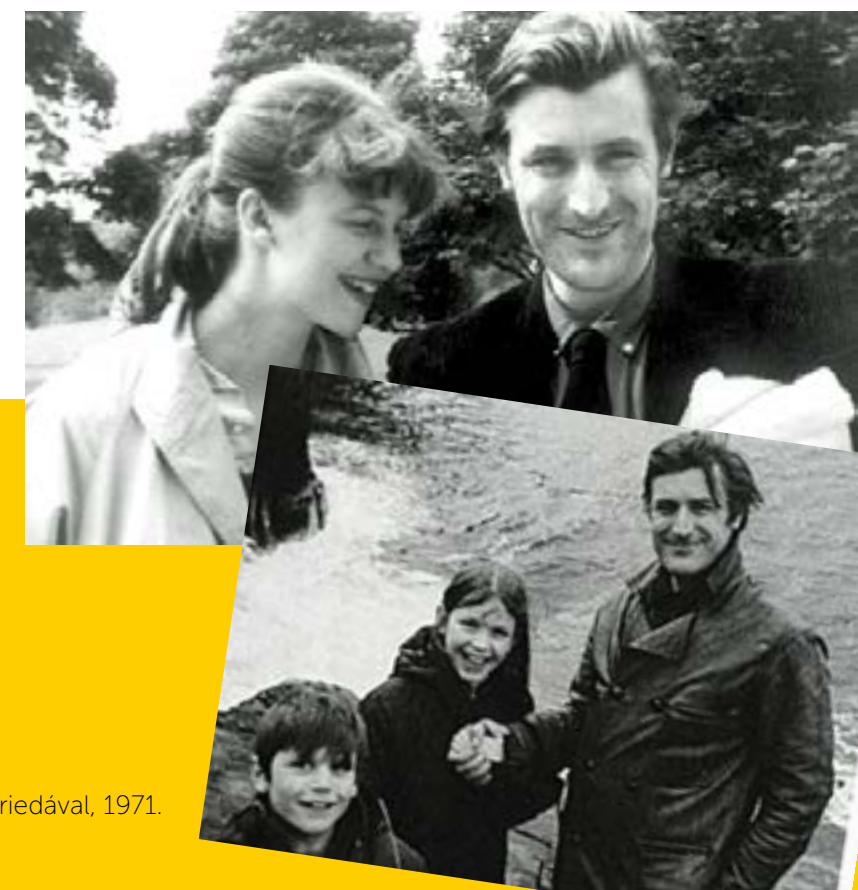
1969-ben Hughes élettársa, Assia Wevill, akivel megcsalta Plath-t, szintén öngyilkosságot követett el, ugyanúgy gázzal. Míg Plath gondosan betömködte a konyhaajtó nyílásait, hogy megvédje az alvó gyerekeket, ebben az esetben áldozatul esett Hughesszal közös gyermekük is.

A költő sokáig hallgat a két tragédiáról. Harminc évvel később, halála előtt nem sokkal *Születésnapi levelek* című kötetében ír először a két nő öngyilkossága feletti gyászáról és büntudatáról.

Ted Hughes és Assia Wevill közös gyermekükkel, Shurával, 1966.

Sylvia Plath és Ted Hughes első közös gyermekükkel, Friedával, 1960.

Ted Hughes gyermekeivel, Nicholassal és Friedával, 1971.

Sylvia Plath rajza Ted Huges-ről, 1956.

TED HUGHES: RAJZ

A rajzolás megnyugtató. Pokoli tollad olyan
Volt, akár a marhabillag.
A tárgyak szenvedtek új létezésükben,
Majd végül végső pozíciójukba gyötörtettek.
Ahogy rajzoltál, én is valami megnyugvást éreztem.
Kitárult az idő, a mikor a benidormi piacteret
kezdted rajzolni. Tőled nem messze ültem, valamit írogattam épp.
Az órák tovaégték. Az árusok köréd gyűltek, hogy lássák,
Vajon sikerült-e pontosan lerajzolnod őket.
Ott ültünk a lépcsőn, szandálban,
És boldogok voltunk. Már nem voltunk
Annyira idegenek, turisták, tudtuk, merre
Is kell mennünk a város vénáinak forgatagában.
Ismerős idegenek lettünk. Mikor eladta banánját,
A banánárus tartott nekünk egy szóló
Hegedűkoncertet, banánindákkal.
Mindenki odagyűlt, hogy dicsérje a rajzaidat.
Te csak kitartóan rajzoltál tovább, megragadva a részleteket,
Mikor végül is sikerült az egész látképet börtönbe zárnod.
Ez is megvolna. Örökre megmentetted egyébként
Elveszett reggelünket. Türelmed, haragos
Ajakbiggyesztésed megragadta a piactér portréját,
Mely még mindig a középkorban szunnyadt. Épp mielőtt
Felébredt és eltűnt volna a milliányi nyári átutazó kiáltása
És a pazar hotelek sziklái alatt. A kezed
Végigsiklott Heptonstall városán, hogy
Elragadja a végtelen sötétség. Míg tollam tovább
Utazik és további kétszáz mérföldre távolodik a kezedtől,
Örökké ujjai között morzsolgatja vörös, fehér pettyes
Selyemkendőd, rövidnadrágod, rövidujjú blúzod emlékét –
A harminc kép egyike szerte a te Európából –
És hosszú, barna lábaid, amint lóbálsz őket,
A szemlélődő nyugalom,
Melyet kiittam koncentrált némaságodból.
E szemlélődő nyugalomban
Most már csak a némaságodból iszom, már egyikünket sem
Zavarja meg, többé nem menekülhet előlünk.

Fordította: Kántás Balázs

A regény new yorki fejezeteiben szereplő figurák, helyek és események Plath naplója és a kortársak beszámolóí szerint rímelnék valós alakokra, történésekre, bár minden név meg lett változtatva.

Sylvia Plath New Yorkban, 1953.

NEW YORK, 1953.

1953 tavaszán Aldous Huxley meszkalinnal kísérletezik Hollywoodban, valaki végre eléri a Mount Everest csúcsát, Sztálin meghal, Elvis Presley befejezi a gimnáziumot, II. Erzsébet előkészíti a koronázását a Westminsterben és William S. Borroughs épp írja a *Meztelen ebédet*, amikor Sylvia Plath készülődik New Yorkba, hogy részt vegyen a *Mademoiselle* nevű magazin ösztöndíjprogramján.

MADemoISELLE

Női divatlap, amely élenjárta a korszak legfontosabb íróinak publikálásában, többek között: Tennessee Williams, Truman Capote, William Faulkner és Flannery O'Connor. 1939 óta minden júniusban kiválasztottak húsz fiatal, tehetséges lányt a több ezer jelentkezőből, hogy azok részt vegyenek a magazin szerkesztői-gyakornoki programjában.

BARBIZON

Egy hotel egyedülálló nőknek. Az, hogy fiatal, szingli nők önállóan utazhattak, élhettek érdekes és újszerű társadalmi jelenség volt az '50-es évek Amerikájában. Tehát a Manhattanben álló huszonhárom emeletes, rózsaszín téglás Barbizon szálló apró, dobozszerű szobái egyet jelentettek a szabadsággal és a függetlenséggel az ott élő nők számára.

A MADEMOISELLE ÖSZTÖNDÍJASAI PLATHRÓL

*Kis Öcséd macskaként
Nyivákolgatja a léggömbjét.
S mintha a túloldalán
Ehető, vicces-rózsaszín világot
látna,
Beleharap,*

„Az utolsó new yorki estét ünnepeltük. Bor, pezsgő, konyak gyúlt fel a kis szobában, és mindannyian lerészegedtünk. Sylviával felvittük a bőrröndöt a Barbizon tetőteraszára, és kidobáltuk az összes ruhánkat.

Ott álltunk a kivilágított, üres mendencénél. Nevettünk. Az egész abszurd ökörségen, amit műveltünk... Csak szórakoztunk. Nem láttam, hogy Sylvia a ruhákon keresztül a saját hamis énjétől próbált megválni. Csak móka volt – búcsúzás.

Aztán ahogy a pezsgő elkezdett fogyni, Sylvia rájött, hogy nincs mit viselnie másnap, ruhát kért egy másik lánytól.”

Carol LeVarn

„Szegény Sylvia, egy született sznob volt. Halálra vált, amikor megtudta, hogy ismétetem a harmadikat. Azt gondolta, aki bukott harmadikban, az nem lehet sikeres. Azért akartam találkozni vele, mert ő nyert prózával, ő pedig azért akart velem, mert én nyertem esszével. De nekem volt egy erős középkleti akcentusom, és ettől nagyon lehangolódott. Azt gondolta, minden, ami a Lake Placidtól nyugatra van, az a vadnyugat, és azt nem szerette. Európát szerette.”

Janet Wagner

„Egy kis városból jöttem, Iowából. Sylviát ez nagyon fellelkesítette. Csalódott volt, amikor megtudta, egy városban nőttem fel, nem a farmon.”

Laurie Glazer

*A magnólia
Berúg a saját illatától,
Az életbe
Nem kapaszkodik.*

*Aztán
Hátrazöttyen: víztiszta
Világon tűnődő hasasköcsög.
Kis öklében
Vörös gumifoszlány.*

SYLVIA PLATH: NAPLÓK

1953. Nyár.

Állhatatlan vagy, nagyon is rémült, képmutató alak: időt akartál, hogy gondolkozhass, hogy kitaláld, ki vagy, mi vagy, képes vagy-e írni: most nesze neked: itt a majdnem 3 hónapnyi istenverte idő, te bénult vagy, dermedt, undorba, pangásba süppedsz. Saját kis magán-agnoszticizmusod örvénye olyan mélyre szívott, hogy nem vagy képes többre, mint magadra erőltetni némi gépies megszokást, amitől a legegyszerűbb dolgok is óriásivá, fenyegetővé nőnek. Agyad képtelen a gondolkodásra.

Tracy Brain: Veszélyes vallomás. Miért problémás Sylvia Plath-t az életrajz felől olvasni.

A legnagyobb aggodalmam, hogy Plath életéről szóló narratívák elterelik a figyelmet arról, amire irányulnia kéne: az írásokra. Még ha ebben rejlik is paradoxon, mivel Plath állandó helye a köztudatban leginkább az élete iránti érdeklődésnek köszönhető. A feministák ügyet csináltak belőle. Érvek ütköznek a Hughesszal való házasságukról. Ő egy celeb, és még a legelvakultabb Plath kutatók sem tudják teljesen függetleníteni magukat az élettörténet ismertségétől.

Ha Plathnak nem lenne ilyen hírneve, a költészet iránt érdeklődő emberek, diákok akkor is olvasnák a verseit; akkor is elfoglalná a saját helyét a kánonban, de ez egy csendesebb hely lenne. Az ebből adódó kérdés: a Plath-kutatóknak hálásak legyenek a "szappanopera" élet által generált nagy közérdeklődésnek, vagy sajnálják, hogy ez a fajta érdeklődés alakítja és torzítja az életművet?

Számomra a válasz igen és nem: igen, a közérdeklődés miatt, és nem, mivel ez a típusú szemlélet a műveket beszűkíti és megköti. Ha a könyvek és filmek elmozdítanák a fókusz a szappanopera felől, és reflektáltak lennének a saját munkájuk határainak tekintetében, az változtatna a kritikai visszahangon is.

LÁZÁRASSZONY (Lady Lazarus)

Megtettem megint.
Átlag tízévenkint
Egyszer sikerül-

Két lábon járó csoda, bőröm
Mint náci lámpaernyő ég,
Jobb lábam

Levélnehezék,
Arcom remek, ráncatlan
Zsidó vászon.

Hánts le a kendőm,
Te hóhéralak.
Elriasztalak?

Az orr, a hibátlan fogsor, a szemüreg?
A savanykás lehelet
Majd eltűnik egy nap alatt.

Gyorsan, gyorsan a hús
Amelyet lefalt a komor gödör,
Csontomra visszatér,

S én mosolygó asszony vagyok,
Harmincéves ezegyszer
Mint a macska, meghalhatok kilencszer.

Ez itt a harmadik.
Milyen gyanús:
Évtizedeket semmisíteni meg.

Milliószám a rost.
A mogyoróját majszólo tömeg
Benyomakodik,

Amikor kibontanak -
Kezes-lábas, nagy vetkőzőszám.
Hölgyek, urak,

Van két kezem,
Térdem is ám.
Csont-bőr vagyok holtan,

Mégis, ugyanaz az asszony aki voltam.
Először tízéves koromban
Történt. Baleset.

Másodszor úgy esett,
Nem térek vissza, ha végigbirom.
Lágy kagylótestemen

Erős záróizom.
De a külvilág vissza, visszavon,
S szedték rólam a férget, mint a
gyöngyrakást

Meghalni
Művészet, mint bármi más.
Jól csinálom nagyon.

Jól csinálom, mint egy pokoli malom.
Jól csinálom, belülről tudom.
Van hozzá hivatástudatom.

Könnyű megtenni, innen a cellafalon.
Könnyű megtenni, hogyha gyökeret versz.
Csak pózoló

Vissza a színre, fényes nappal,
Ugyanoda, a helyhez, az archoz, a nyers
Unott hanghoz, hogy:

„Csoda!”
S ez fejedre rogy.
Ára van,

Hogy a sebeimet megnézd, ára van,
Hogy a szívem hallgatod -
Működik maga.

És ára van, nagyon nagy ára van,
Hogy belőlem szó jut, érintés
Vagy vércsepp

Vagy hajcsomó vagy ruha
Tessék, tessék, Herr Doktor.
Tessék, Herr Hóhér.

Én vagyok a te műved,
A te értéktárgyad,
Az a színarany baba,

Akit elolvaszt egy sikoly.
Éged és pergek.
Ne hidd, hogy nem értékelem a nagy
figyelmedet

Hamu, hamu -
Turkálod, döfködöd.
Hús, csont, nincs ott semmi több -

Egy darab szappan,
Karikagyűrű és
Aranytömés.

Herr Úristen, Herr Lucifer,
Figyelj,
Figyelj.

A hamuból
Egy vöröshajú nő kikel,
És férfit fal, ha férfi kell.

Az üvegbúra tekinthető egy fiatal felnőttkori depresszió lenyomatának. Egy pszichiátert hívtunk meg a próbára, hogy meséljen nekünk erről. Pár központi gondolat a beszélgetésből:

A védett környezetből való kikerülés, kapunyitás sem vezet önmagában depresszióhoz, inkább szorongáshoz vagy pánikrohamhoz, amelyhez éjjel kihívják a mentőt. Viszont, ha sorozatos kudarcok érik az illetőt ebben a helyzetben, és a környezetből nem érkezik pozitív megerősítés, az könnyen eljuttathatja odáig, hogy nem ér semmit. A depresszió általában több tényező egybeesése.

Jellemző tünet például az alvászavar. Ennek okai a szorongás és a biokémiai mechanizmusok egyaránt. A szerotonin (köznyelven: boldogsághormon) és noradrenalin-rendszer, az úgynevezett biológiai aminok alultermelődnek, vagy gyorsabban áramlanak ki az agyból a vérbe, mint kellene. Ezt olyan gyógyszerrel lehet kezelni, amely meggátolja az agyból a szerotonin kiáramlást.

Anno, amikor a gyógyszerek nem hatottak a depressziósokra, akkor jött a sokk-kezelés. Ez kívülről és belülről is borzalmas volt. Pontosan máig sem is lehet tudni hogyan működik. A limbikus rendszerben kiüt valamit, akár egy villám. A pozitív hatás csak egy idő múlva látszik, közvetlenül utána rettenetes állapotba kerülnek a betegek.

A terápiás kezelés során a pszichiáterek először diagnosztizálják a betegséget, aztán elkezdik felgöngyölíteni, ki is a beteg. Ez egy depressziósnál nehezített helyzet, mert eleinte egy szót se szól. Aztán működésbe lép a gyógyszer, és megtapasztalja, hogy az orvosa törődik vele, elkezd megnyílni. Pedig a pácienseknek a betegségük folytán alapvetően nincs bizalmuk a pszichiáterekben.

A reaktív, enyhe depressziót és a valódi, mély depressziót az öngyilkosságon keresztül nagyon jól lehet differenciálni. Egy reaktív depressziós nem csinál végleges öngyilkosságot. Az öngyilkossági kísérletek száma a társadalomban, Magyarországon is igen magas, de befejezni leginkább az elmebetegek és a depressziósok, vagy az idősök szokták. Ha nincs közvetlen kiváltó ok, akkor lehet beszélni endogén depresszióról. Ezt belül hordozza az ember, és az élet bizonyos szakaszaiban jellemzően visszatér. A fiatal felnőttkor, 18 és 25 között, az egyik ilyen veszélyeztetett időszak.

NŐK ÉS AZ ÍRÁS

Virginia Woolf,
Bett Norris illusztrációja

VIRGINIA WOOLF: SAJÁT SZOBA

„De akkor is, a legelső mondat, amit leírok, mondtam, mialatt odamentem az íróasztalhoz, és kezembe vettem a papírt, melyen még mindig csak ez állt: A nők és a regény, szóval az első mondat az lesz, hogy végzetes bárkire, aki ír, ha a nemére gondol. Végzetes, ha csupán férfi vagy csupán csak nő: az író nő-férfi vagy férfi-nő kell, hogy legyen. Végzetes egy nőre, ha bármely halkán hangot ad bármi panasznak, ha bármely méltányosan bármi ügyben igazságért perel; ha bármiképpen, de úgy beszél, mint egy öntudatos nő. És az, hogy végzetes, nem metafora; mert amit csak ezzel az öntudatos egyoldalúsággal írnak, az halálra van ítélve. Nem termékenyít meg semmit. Egy napig azt hisz-
szük, hogy ragyogó és mesteri, erőteljes és hatásos, aztán elfonnyad az éj leple alatt, és nem hoz termést senkinek a lelkében. Létre kell jöjjön a szellemben valami együttműködés a nő és a férfi között ahhoz, hogy a teremtés műve teljes legyen. Az ellentéteknek valami nászi beteljesülésben kell megszűnniük. A szellem egészének meg kell nyílnia, hogy azt érezzük, az író élménye és tapasztalása tökéletes teljességét nyújtja át nekünk. Ehhez szabadság kell és béke.”

Fordította: Bécsy Ágnes

SYLVIA PLATH: NAPLÓK

1951. szeptember

„Féltékeny vagyok a férfinépre – veszedelmes, kifinomult irigység ez a maga rozsdájával, úgy képzelem, szétrághat bárminemű kapcsolatot. A tettvágyból születik ez az irigység, abból a vágyból, hogy ne legyek tehetetlen, pusztá hallgatóság. Irigylem a férfi testi szabadságát, hogy kettős életet élhet: a pályán, a családi és szexuális életben egyaránt boldogul.”

Hélène Cixous: A medúza nevetése

A nőnek kell megírnia magát. A nőnek kell a nőről írnia és a nőket kell beavatnia az írásba, amelytől éppoly erőszakosan el lettek szakítva, mint saját testüktől, ugyanazon oknál fogva, ugyanazon törvény szerint, ugyanazon végzetes cél érdekében. A nőnek a saját lendületétől vezérelve kell belépnie a szövegbe éppúgy, mint a világba és a történelembe is.

Fordította: Kádár Krisztina

Hélène Cixous, Elisabeth Murray festménye

SYLVIA PLATH: NAPLÓK

1956. február 25.

„A legjobban, azt hiszem, a képzelőerő halálától félek. Mikor az ég ott fenn egyszerűen rózsaszín és a háztetők egyszerűen feketék – a fényképező elme paradox módon az igazat mondja a világról, de ez az igazság értéktelen.”

Sylvia Plath, Cindy Song festménye

MAYA SOREL: VALAKI NEJE

(Részlet)

„oly sok várakozás és oly sok
besárgulás
kitépett májsejt
odett svan betrippelt szerelme
gala paul éluard és salvador dali múzsája-neje
fejős tehén, duzzadt stimuláció
anyafigurina a taknyos zseniknek
sejla sehabovic olyan nő, aki nem kíván költőnő lenni
sylvia plath ted hughes neje, agyonünnepelt halott kedves
feje a sütőben
a reklám az elégedettség és a boldogság neje, a tisztaságé és
fehértisége
lou andreas-salomé rilke, freud, nietsche ígésző neje
fogason lóg esmeralda, sztereotip szépség a rútság
ölelésében
hercegnő és szörnyeteg
bárha az írás lebontotta volna a felépítményt
a számítógép befogadta volna az erotika szabályainak
csúnya tréfáját
a nyelv eltörölte volna az örök másikat”

Fordította: Orovec Krisztina

TOTEM

Eszi a mozdony a sínpart: az ezüst ösvény
A távolba nyúlik. Majd elfogy azért.

Fut, fut, de hiába.
Napszálltakor ott a szépség: az elöntött
földek,

A hajnal a gazdákat, mint a disznókat,
bearanyozza,
Zötyögnek a vastag ruhákban.

Előttük Smithfield fehér tornyai,
Fejükben kövér sódarok és vér.

Könyörtelenül villog a hasítóbárd,
Szisszen a hentes-guillotine: „Ezt? ezt?”

Elvetélt magzat a nyúl a tálban,
Csecsemőfeje páclében külön ázik,

Lenyúzva róla szőr és emberszerűség.
Együk úgy, mint Platón méhlepényét,

Együk úgy, mint Krisztust.
Ők voltak a fontos emberek –

Kerek szemük, foguk, fintoruk

Nyárson: csörög és csattog, kígyóutánzat.

Majd a kobra csuklyája rám ijeszt,
Magányos szeme, szeme a hegyeknek?

Átfűzve rajta az ég örökkön.
A világ vérmeleg és személyes,

Mondja vérpírával a hajnal.
Nincs úti cél, csak bőrdöng,

Egyazon én lóg ki belőlük, a kopott,
Kifényesedett öltöny zsebeiben vágyak,

Eszmék és jegyek, rövidzáratok és
becsukódó tükrök.
Őrült vagyok, kiáltja a pók, és lengeti karjait.

És ez tényleg rettenetes,
Sokszorozódik a legyek szemében.

Döngnek, kék gyerekek,
A végtelen hálójában,

Bekerítette őket a célnál
Nyársaival az egy halál.

Fordította: Várady Szabolcs

SYLVIA PLATH: AZ ÜVEGBÚRA

A regényt színpadra alkalmazta: Mikó Csaba
Fordította: Tandori Dezső

Díszlet, jelmez: Kálmán Eszter
Dramaturg: Gábor Sára e.h.
Zene: Bakk-Dávid László
Zongorán közreműködött: Kákonyi Árpád
Fény: Kehi Richárd
Rendezőasszisztens-gyakornok: Barok Andrea e.h.

A rendező munkatársa: Szabó Julcsi

Játsszák:
Zsigmond Emőke
Kókai Tünde
Dóra Béla

Rendező: WIDDER KRISTÓF

BEMUTATÓ
2018
05|26
STÚDIÓ

Esther Greenwood élete a megtestesült amerikai álom. Húszévesen egy híres női magazin ösztöndíjas gyakornoka, és sorra nyílnak előtte a kapuk. New Yorkban szakmai sikerek, fogadások, hírességek forgatagába kerül, ám ő úgy érzi, képtelen megfelelni az elvárásoknak.

Sylvia Plath *Az üvegbúra* című regénye a huszadik század sokat elemzett és idézett kultuszműve. Az önéletrajzi ihletésű történet egyrészt a nővé válás stációit mutatja be kíméletlen őszinteséggel, másrészt a kamaszkor és a felnőtt lét közti átmenet bizonytalanságokkal teli időszakának lenyomata. A belső félelmek, az önazonosság-keresés elemi erejű megfogalmazása.

„Egyébként az életben minden megírható, feltéve, hogy a beleid elég erősek hozzá és a képzeleted működik. A kreativitás legnagyobb ellensége az önbizalom hiánya. Téged pedig annyira leköt a növekvő kényszer, hogy függetlenné válj, hogy szembenézz a hatalmasnál is hatalmasabb emberevő világgal, hogy ez meg is bénít: tested-lelked lázad az ellen, hogy egy meghatározott szerepnek rendeld alá magad egy meghatározott életben.”

Sylvia Plath: Naplók

Az előadás során elhangzik a *Párbeszéd a romok közt* című Sylvia Plath vers egy részlete Szabó T. Anna fordításában.

Támogató: Nemzeti Kulturális Alap

IMPRESSZUM

Örkény István Színház Nonprofit Kft., 2018
Felelős szerkesztő: Mácsai Pál
Szöveg: Gábor Sára e.h.
Előadásképek: Horváth Judit
Plakát: Nagy Gergő
Grafika: Veszprémi Judit

FORRÁSOK:

Hélène Cixous: A medúza nevetése.
in: Testes könyv II, szerk. Kiss Atilla Attila,
Szeged, Ictus/Jate Kiadó, 1997.

Jo Gill (szerk.): Modern Confessional Writing,
New critical essays, Routledge, New York, 2006.

Ted Hughes: Születésnap levelek,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2001.
Idézett verset fordította: Kántás Balázs.
Online: <http://ujnautilus.info/ted-hughes-szuletesnap-levelek-iii>

Mándy Iván: Sylvia Plath.
Online: <http://www.litera.hu/hirek/a-het-prozaja-mandy-ivan-sylvia-plath>

Sylvia Plath: Naplók,
Pesti Szalon Könyvkiadó, Budapest, 1995. Fordította: Lázár Júlia.

Sylvia Plath: Sylvia Plath versei,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2002. Szerkesztette: Lázár Júlia.
Idézett versek fordítói: Szabó T. Anna, Várady Szabolcs,
Tandori Dezső, Gergely Ágnes.

Caitriona O'Reilly: Sylvia Plath.
Online: http://laidinen.ru/pictures/o_rayly_catriona/o_raily_14

Maja Solar: jellemző, hogy nem természetes,
 Fórum Könyvkiadó, Újvidék, 2015. Fordította: Orovec Krisztina.

Elizabeth Winder: Pain, Parties, Work. Sylvia Plath in New York,
Summer, 1953. Harper Collins Publishers, 2013.

Virginia Woolf: Saját szoba,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 1986. Fordította: Bécsy Ágnes.
Online: <http://ujnautilus.info/ted-hughes-szuletesnap-levelek-iii>

